

## Investigating the dimensions of the advisory role of a military university in confronting Takfiri groups in Syria

Hasan dehrani<sup>1</sup> | Mehdi Nttaqpoor Nouri<sup>2</sup>

### Abstract

After the start of the crisis in Syria, the Islamic Republic of Iran considered this situation to be contrary to its national interests and, in response to the official invitation of the Syrian government, decided to send advisory forces to that country. For this purpose, a military university dispatched forces to Syria. The present study aims to identify and examine the dimensions of the advisory role of a military university in confronting Takfiri groups in Syria. This research is applied in terms of objective and is a quantitative study, conducted using a descriptive-analytical method. To conduct this research, a researcher-made questionnaire was used to investigate the dimensions of the advisory role of a military university in three dimensions: operational, training, and organizational structure. The statistical population of this research includes all commanders, instructors, professors, and experts of a military university who have a history of confronting Takfiri groups in Syria. Data processing was performed using SPSS software, and the findings were analyzed using descriptive and inferential statistics. The sample size was determined to be 60 people through a census. The reliability of the research was confirmed using Cronbach's alpha, and its validity was face validity, meaning that experts and specialists in the field provided their opinions on its validity. The research findings indicate that a military university can play an advisory role in three dimensions: operational, training, and structure and organization. **Keywords:** Keywords, Keywords Keywords, Keywords Keywords Keywords.

- 
1. Instructor, Scientific Tactics Group, Faculty and Research Institute of Military Sciences, Imam Hussein (AS) Officer and Guard Training University, Tehran, Iran. dehrani.hasan@gmail.com
  2. Associate Professor, Dafos Faculty, Imam Hossein University (AS), Tehran, Iran, mnnoori@yahoo.com

## بررسی ابعاد نقش آفرینی مستشاری یک دانشگاه نظامی برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه

حسن دهرمی<sup>۱</sup> | مهدی نطاق‌پور<sup>۲</sup>

۱۱

سال ششم

پاییز و زمستان ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۹/۲۶

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۳/۰۳

صص: ۳۰۵-۳۳۲

شاپا چاپی: ۶۳۲۸-۲۵۳۸

الکترونیکی: ۱۶۵۵-۲۷۱۷



DOR: 20.1001.1.25386328.1403.6.11.11.6

### چکیده

پس از آغاز بحران در سوریه، نظام جمهوری اسلامی ایران این وضعیت را مغایر با منافع ملی خود دانسته و با توجه به دعوت رسمی دولت سوریه تصمیم به حضور مستشاری در این کشور گرفت. به همین منظور یک دانشگاه نظامی، نیروهایی به سوریه اعزام نمود. پژوهش حاضر با هدف احصا و بررسی ابعاد نقش آفرینی مستشاری یک دانشگاه نظامی برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه انجام شده است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نوع تحقیقات کمی است و به روش توصیفی - تحلیلی انجام شده است. برای انجام این پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته برای بررسی ابعاد نقش آفرینی مستشاری یک دانشگاه نظامی در سه بعد عملیاتی، آموزش و ساختار سازمان استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش همه فرماندهان، مربیان، اساتید و کارشناسان یک دانشگاه نظامی است که سابقه حضور در مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه را داشته‌اند. پردازش اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS و تجزیه و تحلیل یافته‌ها نیز با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی انجام شد. حجم نمونه به صورت تمام شمار ۶۰ نفر تعیین شد. پایایی تحقیق با استفاده از آلفای کرونباخ و اعتبار آن صوری بود، بدین معنا که اساتید و متخصصان اهل فن در مورد اعتبار آن نظر دادند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که یک دانشگاه نظامی می‌تواند در سه بعد عملیاتی، آموزشی و ساختار و سازمان به ایفای نقش مستشاری بپردازد.

**کلیدواژه‌ها:** مستشاری، دانشگاه نظامی، گروهک‌های تکفیری، سوریه

۱. مربی گروه علمی تاکتیک، دانشکده و پژوهشکده علوم نظامی، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، تهران،

ایران. dehrami.hasan@gmail.com

۲. استادیار گروه آموزشی علوم دفاعی، دانشکده دافوس، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران. mnnoori@yahoo.com

## مقدمه و بیان مسئله

در دهه‌های اخیر، نگاه ابزاری قدرت‌های استعماری به اقوام و موضوع فرق و مذاهب در حوزه‌های موردعلاقه خارجی آن‌ها پررنگ‌تر شده است و به ابزاری ارزان در دست بیگانگان به منظور دستیابی به مطامع و نیات شوم خویش نظیر تضعیف و تجزیه کشورها به بازی گرفته می‌شوند. در این راستا و در سال‌های اخیر، قدرت‌های فرا منطقه‌ای، به‌ویژه آمریکا و انگلستان تلاش داشتند نقشه سیاسی جدیدی در منطقه ترسیم کنند. به همین منظور گروهک‌های تکفیری زیادی در منطقه ایجاد کردند.

فرقه سازی و فرقه گرایی در جهان اسلام، از نقشه‌های قطعی استعمارگران بوده و روشن است که استعمارگران غربی با توجه به تعالیم اسلام که هرگونه سلطه‌پذیری را از بیگانگان بر مسلمانان نفی می‌کند و از راه‌های دیگر هم سودی نبرده‌اند، تصمیم به ایجاد اختلاف و دوقطبی سازی بر پایه مذهب و مسائل دینی و فرقه سازی گرفتند تا به این وسیله بتوانند به اهداف خود نائل شوند.

یکی از محورهای مهم و اساسی این نقشه، در کشورهای اسلامی و تحریک مسلمانان برای کشتن یکدیگر است. کشور سوریه نیز یکی از کشورهای مهم و تأثیرگذار در منطقه است که از این نقشه شوم در امان نماند.

از ابتدای بحران سوریه تعداد زیادی گروه معارض سیاسی و نظامی در این کشور فعالیت کرده‌اند. با توجه به تحرکات جریان‌های تروریستی تکفیری در سوریه که امنیت منطقه را در خطر انداختند، نظام جمهوری اسلامی ایران این وضعیت را مغایر با منافع ملی خود دانسته و کمک‌های مستشاری نظامی خود را آغاز کرد. این کمک‌ها توانست دولت سوریه را از خطر حتمی سقوط نجات دهد.

دانشگاه‌های نظامی در کنار سایر رده‌های سپاه، نیروهای زیادی به این مناطق جهت مقابله با گروهک‌های تکفیری اعزام کرد که نقاط ضعف و قوت آن‌ها در مناطق سوریه حائز اهمیت است. بنابراین، پژوهش حاضر می‌کوشد تا ابعاد نقش عملکرد نیروهای اعزامی از یک دانشگاه نظامی به سوریه را مورد بررسی قرار دهد. پرسش اصلی پژوهش این است که ابعاد نقش آفرینی مستشاری دانشگاه نظامی برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه کدام‌اند؟

## مبانی نظری

### مفهوم گروهک‌های تکفیری

حساسیت گروهک‌های سلفی تکفیری درباره هویت و اصطلاح<sup>۱</sup> شیعی، به دلیل مخالفت شدید این‌بطوطه با مسلمانان، به‌ویژه شیعیان است که به لحاظ فقهی - کلامی، پیامدهای خاصی، از جمله: قتل و غارت آنان را به دنبال داشت (موثقی، ۱۳۸۹: ۱۶۱). اکنون جریان سلفی با استفاده از این اندیشه‌ها، سازمان‌دهی گسترده‌ترین شبکه تروریستی جهان، یعنی القاعده و داعش را در اختیار دارد، که به دلیل استفاده از اشکال مختلف ایجاد خشونت، نظیر: تروریسم انتحاری، نماینده شاخص تروریسم جدید در دوران معاصر به شمار می‌آید.

### سلفیه در لغت و اصطلاح

سلفی‌گری در معنای لغوی به معنی تقلید از گذشتگان، کهنه‌پرستی یا تقلید کورکورانه از مردگان است، اما (سلفیه) در معنای اصطلاحی آن، نام فرقه‌ای است که تمسک به دین اسلام جسته، خود را پیرو سلف صالح می‌داند و در اعمال رفتار و اعتقادات خود سعی بر تابعیت از پیامبر اسلام، صحابه و تابعین دارند. آنان معتقدند که عقاید اسلامی باید به همان نحو بیان شوند که در عصر صحابه و تابعین مطرح بوده است، یعنی عقاید اسلامی را باید از کتاب و سنت فراگرفت و علما نباید به طرح ادله‌ای غیر از آنچه آن در اختیار می‌گذارد، پردازند. در اندیشه سلفیون اسلوب‌های عقلی و منطقی جایگاهی ندارند و تنها نصوص قرآن، احادیث و نیز ادله مفهوم از نص قرآن برای آنان اهمیت دارد (پایگاه تبیین و تحلیلی جریان شناسی دیدبان، ۱۳۹۲).

ریشه سلف در لغت به تقدم زمانی اشاره دارد و دارای معنایی نسبی است. بدین معنا که هر زمانی نسبت به زمان‌های پس از آن، سلف گفته می‌شود. این منظور می‌گوید: «سلف یعنی پیشی گرفتن و سلفی یعنی جماعت پیش گیرنده». برخی دیگر سلف را صحابه پیامبر اکرم، تابعین و اتباع تابعین دانسته‌اند. در این زمینه معمولاً به حدیثی از پیامبر اسناد می‌شود که آن را «بخاری»، «مسلم»، «احمد و ترمذی» به روایت «ابن مسعود» نقل کرده‌اند. پیامبر فرموده است: «بهترین مردم کسانی

1 Terminology

هستند که در قرن من زندگی می‌کنند، سپس کسانی که در پی ایشان می‌آیند و سپس دیگری که در پی آنان خواهند آمد» (حیدری، ۱۳۸۸: ۸۵).

### مفهوم تکفیر

تکفیر نیز از رایج‌ترین و کلیدی‌ترین مفاهیم مورد استفاده گروه‌های سلفی است. این مفهوم به عنوان مرزهای تعیین کننده دوست و دشمن در نظر گرفته شده و به مقتضیات زمان و مکان، کارکردها و کاربردهای گوناگون و حتی متفاوت دارد. مطابق دیدگاه آنان، کسانی که از مکتب فکری آنان پیروی نکنند، با عنوان کافر، مشرک و منافق دسته‌بندی و تکفیر می‌شوند. بنابراین، تمام مسیحیان و یهودیان در دایره کفار قرار می‌گیرند و بخش اعظم اهل سنت جهان اسلام که عقاید آنان را نمی‌پذیرند، منافق محسوب می‌شوند. شیعیان نیز گاه منافق و گاه مشرک دانسته شده‌اند و بر همین منوال، سایر مذاهب و فرقه‌ها، همچون علوی‌ها، دروزی‌ها غیره. پس تمام این گروه‌ها به انحاء مختلف با چوب تکفیر رانده می‌شوند و مستحق برخورد جهادی و خشونت‌بار هستند. این گروه از سلفی‌ها از تکفیر برای توجیه اعمال خود علیه دیگران بهره می‌برند و تلاش دارند به طور گسترده از این واژه و مفهوم فقهی برای توجیه جهاد خود علیه دیگران (مسلمانان و غیرمسلمانان) بهره‌برداری کنند و بدین ترتیب مرز بین خودی و غیرخودی را مشخص کنند (علیزاده، ۱۳۸۹: ۳۸).

### بحران و جنگ داخلی سوریه

از سال ۲۰۱۰ م به بعد کشورهای غرب آسیا و شمال آفریقا آستان حوادثی چون خیزش و اعتراضات مردمی نسبت به حکومت آن کشورها شد. کارشناسان از این انقلاب‌ها و اعتراضات با عناوین «بهار عربی» و یا «بیداری اسلامی» یاد می‌کنند. نتیجه این اعتراضات، سقوط حاکمان دیکتاتور «تونس»، «مصر»، «لیبی» و «یمن» از قدرت بود. دامنه این اعتراضات همچنین به «بحرین»، «سوریه»، «الجزایر»، «اردن»، «عربستان» و چند کشور دیگر نیز رسید.

همزمان با دیگر کشورهای عربی، سوریه نیز دستخوش بحران و گردید. معترضان سوری از ۲۶ ژانویه ۲۰۱۱ م با تجمع در خیابان‌های شهرهای حلب، دمشق، دعا، دیرالزور، حماه و الحسکه به اعتراضات گسترده‌ای دست زدند؛ اما به اذعان کارشناسان آنچه آتش بحران در سوریه را شعله‌ور کرد، دخالت‌های خارجی کشورهای ذینفع در سرنگونی «بشار اسد»، رئیس‌جمهور سوریه بود.

طبیعی است که هر دولت و حکومتی مخالفان و موافقانی دارد، اما این اصل طبیعی در کشور سوریه با هدایت و تأمین منابع مالی و مسلح کردن معترضین با هدف براندازی حکومت و سرنگونی اسد وارد مرحله شوم جنگ داخلی و ناامنی در این کشور شد. از دل این بحران، جریان‌های سلفی — تکفیری زیادی قد کشیده و به ابزار بسیار مناسبی برای پیشبرد اهداف استکبار و استعمار مبدل گردیدند.

### شکل‌گیری سلفی‌گری در سوریه

در شکل‌گیری و رشد و نمو اندیشه سلفی‌گری در سوریه، نباید وقایع و تحولات شهرهای حماه و حمص در سال ۱۹۸۲ م را نادیده گرفت. در آن سال، اعضای اخوان المسلمین سنت‌گرای سوریه در شهر حمص و حماه علیه دولت «حافظ اسد» سر به شورش برداشتند. این دو شهر با درگیری‌های خونین، تقریباً به مدت دو هفته به تصرف اخوان المسلمین درآمد. در فوریه همان سال، «رفعت اسد»، برادر «حافظ اسد» و فرمانده مجموعه گروهای دفاع، توانست با سازمان‌دهی عملیات گسترده‌ای با مهار تحرکات خشونت‌طلبانه، اوضاع شهرهای حماه و حمص را به حالت عادی برگرداند. در پی این عملیات و در شهر حمص، رهبر اخوان المسلمین، «دکتر عبدالمجید الطرابلسی» که فتوای قتل اعضای حزب بعث را صادر کرده بود، توسط نیروهای امنیتی سوریه دستگیر و به نزد حافظ اسد منتقل شد. طرابلسی با استفاده از فرصت دیدار حافظ اسد، نگرانی‌های خود را درباره اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی سوریه و گسترش فرهنگ غربی در میان جوانان آن کشور را با رئیس‌جمهور در میان گذاشت. حافظ اسد که ظاهراً تحت تأثیر ادبیات و وسعت اطلاعات طرابلسی قرار گرفته بود، به وی پیشنهاد داد تا برای اجرایی کردن برنامه‌های دینی و فرهنگی خود وارد دولت شود. طرابلسی نیز با صدور بیانیه تندی علیه اخوان المسلمین، از این سازمان خارج شده و به‌عنوان «وزیر اوقاف» وارد کابینه دولت سوریه شد. طرابلسی مدت ۱۳ سال وزیر اوقاف سوریه بود. او توانست در این مدت بیش از ۴۰۰ دارالقرآن و یک هزار مسجد بدون تحمیل هیچ‌گونه هزینه‌ای برای دولت در سرتاسر سوریه احداث کند. طرابلسی نام دارالقرآن‌ها را با نام «اسد» نام‌گذاری می‌کرد. این امر باعث می‌شد تا حزب بعث نسبت به عملکرد و فعالیت این دارالقرآن‌ها حساسیتی نداشته باشد. امروزه و در بحران و جنگ داخلی سوریه مشخص شده است که سلفی‌هایی که از همین دارالقرآن‌ها بیرون آمده‌اند، علیه دولت بشار اسد دست به اسلحه برده و

شیعیان شهرهای سوریه را قتل‌عام کرده‌اند. در واقع عبدالمجید طرابلسی به‌طور مخفیانه در این دارالقرآن‌ها افکار وهاب‌گیری و سلفی‌گری را در میان جوانان سوری ترویج می‌داد (عابدی، ۱۳۹۵: ۱۱۲).

### ترکیب و گسترش گروهک‌های تروریستی در سوریه

جنگ در سوریه که با حمایت اکثر دولت‌های منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای بود، ستیزه جویان فراوانی را از کشورهای مختلف جمع کرد. ملیت‌های موجود که در جنگ با نظام سوریه مشارکت داشته‌اند شامل اتباع چین، عربستان، عراق، لبنان، ترکیه، فلسطین، لیبی، تونس، مصر، اردن، پاکستان، یمن، افغانستان، سومالی، روسیه، کویت، آلمان، الجزایر، مراکش، فرانسه و برخی از کشورهای اروپایی بودند (نیلفر و شان، ۱۳۹۷: ۲۷).

### حضور مستشاری ایران در بحران سوریه

سوریه تا سال ۲۰۱۱، کشور آرامی بود که از سال ۱۹۷۳ به این سو، در هیچ جنگی وارد نشده و با بحران داخلی نیز، به ظاهر روبه‌رو نبود. اما تحولات بهار عربی، که ایران آن را، البته نه در مورد سوریه، بیداری اسلامی می‌خواند، به این کشور نیز سرایت کرد. در سوریه ابتدا در حمص، اعتراضات مردمی آغاز شد و سپس، «انقلابیون سوری به سرعت، دست به اسلحه بردند و این امر زمینه حمله ارتش سوریه به آن‌ها را فراهم ساخت. در مقابل، انقلابیون از کشورهای دیگر درخواست کمک کردند و کشورهایی همچون عربستان، قطر، ترکیه و اسرائیل که فرصت را برای برکناری اسد و کاهش نفوذ جمهوری اسلامی ایران در منطقه، غنیمت می‌شمردند، به یاری آنان شتافتند تا اینکه ارتش آزاد سوریه را پدید آوردند» (سهیلی نجف‌آبادی و کشیشیان سیرکی، ۱۳۹۷: ۴۰). بدین لحاظ بی‌دلیل نبود که ایران نیز به درون این بحران کشیده شد (مرادی، ۱۳۹۸: ۱۵).

### چگونگی حضور مستشاری ایران در بحران سوریه

نیروهای ایرانی که به صورت مستشاری به سوریه رفتند، به‌عنوان کلی «مدافعین حرم» شناخته شدند، چراکه اعلام کردند برای دفاع از حرم حضرت زینب (س) در دمشق، که در برابر مظلومیت شهدای کربلا، یزید را در دربار خود رسوا کرده بود، به سوریه رفته‌اند تا تکفیری‌ها را نه تنها رسوا

کنند که یاری‌رسان ارتش سوریه باشند تا آن‌ها را در حریم یکی از اماکن مقدس شیعیان، که جنبه نمادین بزرگی در ایستادگی در برابر طاغوت دارد، نابود کنند. در راستای دفاع از حرم، نقش حضور مستشاری جمهوری اسلامی ایران در سوریه در چهار سطح قابل‌درک است که عبارت‌اند از سطوح راهبردی، عملیاتی، تاکتیکی و فنی.

در سطح نخست که «راهبردی» می‌باشد، «ایران حمایت سیاسی و معنوی خود را از دولت سوریه اعلام کرد و فرماندهان عالی‌رتبه نظامی آن به‌عنوان مستشار نظامی به فرماندهان ارتش سوریه تجربیات خود را در دفاع مقدس، انتقال دادند. از جمله اینکه برای تقویت ارتش سوریه، بسیج مردمی را به ساختار سازمانی و عملیاتی آن اضافه کردند. در سطح دوم که «عملیاتی» است، فرماندهان ایرانی، به فرماندهان ارتش سوریه برای طراحی و چگونگی انجام عملیات علیه معارضین، یاری رسانده‌اند، همچنین در این سطح به فرماندهان عملیاتی سوری، آموزش‌های لازم توسط نیروی مستشاری ایران داده شد. در سطح سوم که «تاکتیکی» است، مستشاران ایرانی به‌طور فیزیکی در میدان حضور یافته و فرماندهان ارتش سوریه در میدان نبرد را راهنمایی می‌کردند. در سطح چهارم که «فنی» است، نیروهای مستشاری ایران، حضور بسیار وسیع‌تری داشتند، به آماده‌سازی، تعمیر تجهیزات، آموزش برای نگهداری و تعمیرات، امداد و نجات پرداختند» (نظامی پور، شادمانی و اخوان، ۱۳۹۵: ۱۵).

### کمک ایران به سوریه در کلام رهبر انقلاب

«یکی از نکات مطرح شده در مورد چرایی حمایت ایران از امنیت سوریه پاسخ به حمایت‌هایی بود که سوریه در زمان جنگ عراق از ایران داشته است. در ادامه نمونه‌هایی از این حمایت‌ها و پاسخ ایران به این حمایت‌ها مورد اشاره قرار گرفته است. در طول جنگ ایران و عراق سوریه به عنوان یکی از معدود کشورهای عربی که از ایران حمایت کرد، نقش مهمی ایفا کرد. سوریه در سال ۱۹۸۲ خط لوله نفت عراق که از خاک این کشور به بندر بانیاس در مدیترانه می‌رفت را بست. این اقدام صادرات نفت عراق را به شدت کاهش داد و منابع مالی آن را محدود کرد. عراق مجبور شد نفت خود را از طریق عربستان سعودی صادر کند، که هزینه و زمان بیشتری نیاز داشت. همچنین ایران از بنادر سوریه، به‌ویژه بندر لاذقیه، برای واردات کالاهای حیاتی و تجهیزات استفاده کرد. این بنادر مسیرهای استراتژیک برای تجارت ایران در دوران جنگ بودند.

سوریه به‌طور مستقیم تسلیحات و تجهیزات نظامی، از جمله مهمات و تجهیزات سبک، در اختیار ایران قرار داد. بخشی از این تسلیحات از اتحاد جماهیر شوروی و کشورهای بلوک شرق تأمین می‌شد. سوریه همچنین اطلاعات نظامی و امنیتی مربوط به تحرکات عراق را در اختیار ایران قرار می‌داد. این اطلاعات کمک شایانی به استراتژی نظامی ایران در جبهه‌های جنگ کرد علاوه بر این سوریه در چندین نوبت از گروه‌های مسلح ضد عراقی حمایت کرد و در مرزهای خود فشار نظامی به عراق وارد آورد. این اقدامات باعث انحراف بخشی از توان نظامی عراق از جبهه جنگ با ایران شد. مهم‌ترین حمایت سوریه از ایران اما حمایت سیاسی بود. سوریه در مجامع بین‌المللی و جهان عرب از ایران حمایت کرد و از محکومیت ایران در اجلاس‌های عربی جلوگیری کرد. حافظ اسد، رئیس‌جمهور سوریه، در برابر فشار کشورهای عربی به حمایت از عراق مقاومت کرد. در سوی مقابل ایران نیز با حمایت از سوریه در جنگ با تروریست‌های تکفیری از سال ۲۰۱۱ به بعد مانع از فروپاشی این کشور و گسترش دامنه درگیری‌ها به سایر کشورهای منطقه شد. ایران مستشاران نظامی، به‌ویژه نیروهای سپاه قدس و فرماندهانی مانند شهید قاسم سلیمانی را به سوریه اعزام کرد تا به ارتش سوریه در مبارزه با گروه‌های مسلح و تروریستی کمک کنند. این کمک‌ها در بازپس‌گیری مناطق استراتژیک مانند حلب و دیرالزور حیاتی بود.

ایران به تشکیل و آموزش نیروهای مردمی سوری (دفاع وطنی) کمک کرد تا بتوانند به‌عنوان مکمل ارتش سوریه در جنگ عمل کنند. این نیروها در حفظ مناطق بازپس‌گرفته شده بسیار مؤثر بودند. ایران همچنین تجهیزات نظامی و لجستیکی در اختیار ارتش سوریه قرار داده است، از جمله پهپادها، موشک‌ها و فناوری‌های نظارتی. ایران با بازسازی زیارتگاه‌های مهم شیعه مانند حرم حضرت زینب(س) در دمشق، به تقویت روحیه و هویت دینی در میان شیعیان سوریه و حامیان دولت پرداخت. در بعد سیاسی نیز ایران در محافل بین‌المللی، از جمله سازمان ملل و مذاکرات صلح مانند نشست‌های آستانه، همواره از دولت بشار اسد حمایت کرده و بر حفظ تمامیت ارضی و حاکمیت سوریه تأکید داشته است.

برخی ممکن است این سؤال در ذهنشان به وجود آمده باشد که چرا ایران به ارتش سوریه برای دفاع از حاکمیت این کشور کمک نکرده است. این ابهام با ۲ استدلال اصلی قابل پاسخگویی است. اولاً دولت سوریه از ایران درخواست کمک نکرده و ایران نیز همچون برخی کشورهای

منطقه و آمریکا و اسرائیل این مشی را ندارد که بدون اجازه کشوری وارد خاک آن شود. ثانیاً اساساً ارتش سوریه عزمی برای دفاع نداشته که ایران بتواند از او حمایت کند. از ارتشی که وجود ندارد که نمی شود دفاع کرد. وضعیت ارتش سوریه به نحوی بود که هواپیمای بشار اسد حین بلند شدن برای خروج از سوریه مطمئن نبود به سلامت فرود می آید، برای همین هم با تغییر مسیر راهش به سمت مسکو را باز کرد. وضعیت آسمان سوریه به نحوی توسط هواپیماهای آمریکا و اسرائیل کنترل می شد که وقتی خبر سقوط هواپیمای بشار اسد آمد نیز برخی آن را پذیرفتند. مسیر زمینی نیز به طور کامل توسط گروه های مسلح از جناح های مختلف مسدود شده و اسرائیل نیز وارد سوریه شده و خود را به ۴۰ کیلومتری دمشق رساند.

در چنین شرایط آشفته بازاری که رسماً انحلال ارتش را نمایان می سازد کمک ایران معنایی ندارد، چون نهادی برای دریافت کمک وجود ندارد. انحلال ارتش سوریه زمانی تکمیل شد که اسرائیل با حملات متعدد به پایگاه های نظامی و بندر لاذقیه توان نظامی سوریه را در هوا و دریا نابود کرد. مطابق ادعای اسرائیل، این رژیم ۸۰ درصد توان نظامی سوریه را نابود کرده است. نسخه ای که اگر توانش را داشته باشد برای تمام کشورهای منطقه از جمله ایران پیاده می کند.» (۱۴۰۳/۰۹/۲۱)

## پیشینه پژوهش

| نوع/نویسنده/سال انتشار                              | عنوان                                                                                           | یافته ها                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-----------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| رساله دکترای<br>سید مهدی علیزاده<br>موسوی<br>(۱۳۹۳) | نقد و بررسی<br>تأثیرات<br>سلفی گری بر<br>بیداری اسلامی و<br>راهکارهای<br>جمهوری اسلامی<br>ایران | شش راهبرد کلان برای مقابله با جریان سلفی تکفیری قابل طرح است: «هماهنگی و همسویی کلیه فعالیت های مرتبط با سلفی»، «شناسایی ظرفیت ها و فعالیت های سلفی در جهان اسلام»، «تبیین مرزهای سلفی تکفیری و اهل سنت»، «تبیین ماهیت جریان های سلفی و خطرات آن ها»، «مقابله با شیعه هراسی و شیعه ستیزی» «که خود به دو راهبرد فرعی «معرفی و ترویج شیعه اعتدالی» و «مقابله با جریان های افراطی شیعه سنی ستیز» تقسیم شده است و «تقریب میان مذاهب اسلامی». |

|                                                         |                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|---------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| رساله دکتر<br>محمد مهدی<br>اسماعیلی<br>(۱۳۹۵)           | راهبرد دفاعی<br>جمهوری اسلامی<br>ایران برای مقابله<br>با جریان‌های<br>تکفیری                                                    | بر اساس نتایج به‌دست آمده وضعیت جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با جریان‌های تکفیری در حالت تهاجمی قرار دارد و باید راهبردهای مناسب در جهت تقویت نقاط قوت برای استفاده حداکثری از فرصت‌ها و کم کردن نقاط ضعف داخلی و مقابله با تهدیدها ناشی از فعالیت جریان‌های سلفی تکفیری تدوین و اجرا گردد.                                                                                                                                                                                                                                                      |
| پایان نامه کارشناسی<br>ارشد<br>هادی حافظی<br>(۱۳۹۴)     | آسیب‌شناسی<br>توان رزم<br>گردان‌های تکاور<br>با نگرشی بر<br>عوامل غیر<br>فیزیکی در تیپ<br>تکاور امام سجاد<br>علیه‌السلام.       | در این تحقیق پژوهشگر با بررسی آسیب‌های ایمان، انگیزه، رهبری نظامی، آموزش و حمیت قسمتی در گردان‌های تکاور به نتیجه رسیده است که شاخص‌های ذکر شده به‌عنوان آسیب ارزیابی شده است و با توجه به نتایج به‌دست آمده پیشنهادها و راه کارهایی به فرمانده تیپ، حوزه نمایندگی ولی فقیه در تیپ، مسئولین و معاونت‌های ذی‌ربط در سطح تیپ و همچنین محققین و پژوهشگران علاقه‌مند به تحقیق در این راستا ارائه نموده است و تأکید داشته که آسیب عوامل آموزش، رهبری نظامی، حمیت قسمتی و روحیه به ترتیب برای تخصیص بودجه و تلاش برای برطرف نمودن آسیب در اولویت هستند. |
| پایان نامه کارشناسی<br>ارشد<br>محمد تقی امیری<br>(۱۳۹۳) | بررسی و تدوین<br>شاخص‌های<br>آمادگی رزم<br>گردان‌های پیاده<br>نرسا در جنگ<br>آینده با تأکید بر<br>یگان‌های استان<br>قم و اصفهان | محقق به نتیجه رسیده است که گردان پیاده نرسا به‌منظور حضور مؤثر در جنگ آینده می‌بایست شاخص‌های آمادگی رزم را در حوزه‌های نیروی انسانی، تجهیزات و تمرینات رزمی موردتوجه قرار داده و سطح آن‌ها را ارتقاء دهد تا آمادگی رزمی لازم را به دست آورده و در جمع‌بندی نتایج حاصله شاخص‌های تأثیرگذار آمادگی رزم گردان پیاده در جنگ آینده در ابعاد آمادگی‌های اعتقادی، معنوی و شایستگی‌های پاسداری، آمادگی یگانی و آمادگی مأموریتی به ترتیب در رتبه تأثیرگذاری مشخص گردیده و در پایان در راستای اجرایی نمودن نتایج پژوهش برای هر یک از شاخص‌های              |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                |                                                   |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| آمادگی رزم گردان پیاده در جنگ آینده به متولیان پیشنهادهایی ارائه نموده است.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                |                                                   |
| پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که مواضع قدرت‌های نافذ منطقه‌ای در بحران سوریه در چهارچوب چه رویکردی در مطالعات روابط بین‌الملل قابل تحلیل است؟ فرضیه پژوهش: چنین به نظر می‌رسد که مواضع کشورهای ترکیه و عربستان سعودی در قبال بحران سوریه در چهارچوب واقع‌گرایی تهاجمی و برای افزایش قدرت نسبی و ارتقای جایگاهشان در منطقه خاورمیانه و مواضع جمهوری اسلامی ایران در چهارچوب واقع‌گرایی تدافعی و برای افزایش امنیت نسبی دولت – ملت‌های ایران و سوریه است | بحران سوریه و مناقشه ژئوپلیتیکی قدرت‌های منطقه‌ای                              | مقاله<br>سید شمس‌الدین صادقی، و همکاران<br>(۱۳۹۴) |
| یافته‌های این تحقیق دلالت دارد بر اینکه جمهوری اسلامی ایران از طریق حضور گروه مستشاری مقامات بلندمرتبه نظامی در سوریه و فعالیت‌های سازندگی، فرهنگی، فکری، تبلیغی و آموزشی، توانسته در حفظ امنیت داخلی ایران و همچنین حفظ امنیت و سوریه                                                                                                                                                                                                                | ارزیابی چگونگی راهبرد نوین مستشاری ایران در مقابله با گروه‌های تکفیری در سوریه | مقاله<br>قدیر نظامی پور و همکاران<br>(۱۳۹۵)       |

### روش‌شناسی پژوهش

برای انجام این پژوهش، متناسب با موضوع موردنظر از روش تحقیق توصیفی پیمایشی استفاده شد؛ زیرا تحقیق توصیفی شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آن توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است. اجرای تحقیق توصیفی می‌تواند صرفاً برای شناخت بیشتر شرایط یا یاری‌دادن به فرایند تصمیم‌گیری باشد. به همین دلیل بیشتر تحقیقات علوم رفتاری را می‌توان در زمره تحقیق توصیفی به شمار آورد.

با توجه به اینکه تحقیق پیمایشی یکی از زیرمجموعه‌های تحقیق توصیفی است و از طرفی در تحقیق به ماهیت شرایط موجود و همچنین وضعیت موجود پرداخته می‌شود، در این تحقیق با بررسی نظر پاسخگویان به پارامترهای فوق توجه گردیده است؛ به همین دلیل این تحقیق توصیفی-پیمایشی است.

داده‌های اطلاعاتی با توجه به روش فوق تنظیم و نتیجه‌گیری شده است که عبارت‌اند از:  
(الف) در بخش نظری از طریق مطالعه متون و منابع، ادبیات تحقیق بررسی و استخراج شده است.

(ب) در بخش عملی یا میدانی داده‌ها، از طریق توزیع پرسشنامه در سطح جامعه نمونه جمع‌آوری شده است.

این پژوهش به لحاظ نوع تحقیق، کاربردی است. منظور از تحقیق کاربردی توسعه و تدوین مهارت تا یا روش‌های جدید و نیز حل مسائل است که به کلاس درس، یا کلاً محیط کار مربوط می‌شود. همچنین نتایج این پژوهش می‌تواند مورد استفاده فرماندهان دانشگاه‌های نظامی برای ارتقاء عملکرد نیروهای خود قرار گیرد.

### سؤال پژوهش

ابعاد نقش آفرینی مستشاری یک دانشگاه نظامی برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه کدام‌اند؟

### یافته‌های پژوهش

همان‌طور که توضیح داده شد، در روش‌های توصیفی تلاش بر آن است تا با ارائه جداول و استفاده از ابزارهای آمار توصیفی، به توصیف داده‌های تحقیق پرداخته شود تا این امر به شفافیت موضوع کمک کند. در این نوع تحلیل، داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی، خلاصه و طبقه‌بندی گردید.

### شاخص‌های توصیفی مربوط به ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخگویان

جامعه آماری شامل فرماندهان، مربیان، اساتید و کارشناسان یک دانشگاه نظامی است که سابقه حضور در سوریه دارند. ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه مورد بررسی، شامل عنوان مسئولیت، تحصیلات، درجه، سابقه خدمت در سطوح تاکتیکی و عملیاتی و میزان شناخت نسبت به مراکز آموزشی و عملیاتی بود که جدول زیر توزیع فراوانی آن‌ها را نشان می‌دهد:

#### تحصیلات

یکی از ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه مورد بررسی، میزان تحصیلات است که جدول زیر توزیع فراوانی میزان تحصیلات را نشان می‌دهد:

| آماره‌ها<br>تحصیلات  | فراوانی | درصد | درصد واقعی | درصد تجمعی |
|----------------------|---------|------|------------|------------|
| فوق دیپلم و پایین‌تر | ۱۴      | ۲۳,۳ | ۲۳,۳       | ۲۳,۳       |
| لیسانس               | ۳۳      | ۵۵   | ۵۵         | ۷۸,۳       |
| فوق لیسانس           | ۱۳      | ۲۱,۷ | ۲۱,۷       | ۱۰۰        |
| کل                   | ۶۰      | ۱۰۰  | ۱۰۰        |            |

جدول ۱. توزیع فراوانی میزان تحصیلات پاسخگویان

بر اساس نتایج جدول فوق بیشترین تعداد افراد نمونه از نظر تحصیلات، مربوط به تحصیلات لیسانس ۳۳ نفر (۵۵ درصد) می‌باشند.

#### سابقه خدمت در سطوح تاکتیکی و عملیاتی

یکی از ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه مورد بررسی، سابقه خدمت بود. جدول زیر توزیع فراوانی سابقه خدمت را نشان می‌دهد:

| آماره‌ها<br>سابقه خدمت | فراوانی | درصد | درصد واقعی | درصد تجمعی |
|------------------------|---------|------|------------|------------|
| کمتر از ۱۰ سال         | ۱۶      | ۲۶,۷ | ۲۶,۷       | ۲۶,۷       |
| بین ۱۱ تا ۲۰ سال       | ۲۸      | ۴۶,۷ | ۴۶,۷       | ۷۳,۳       |

|     |      |      |    |                  |
|-----|------|------|----|------------------|
| ۱۰۰ | ۲۶,۷ | ۲۶,۷ | ۱۶ | بین ۲۱ تا ۳۰ سال |
|     | ۱۰۰  | ۱۰۰  | ۶۰ | کل               |

جدول ۲. توزیع فراوانی سابقه خدمت پاسخگویان

بر اساس نتایج جدول فوق اعضای نمونه از نظر سابقه خدمت، بیشترین تعداد ۲۸ نفر (۴۶,۷ درصد) دارای سابقه خدمت «بین ۱۱ تا ۲۰ سال» می‌باشند.

### میزان شناخت نسبت به مراکز آموزشی و عملیاتی

یکی از ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه مورد بررسی، میزان شناخت نسبت به مراکز آموزشی و عملیاتی بود که جدول زیر توزیع فراوانی را نشان می‌دهد:

| آماره‌ها<br>میزان شناخت | فراوانی | درصد | درصد واقعی | درصد تجمعی |
|-------------------------|---------|------|------------|------------|
| کم                      | ۱       | ۱,۷  | ۱,۷        | ۱,۷        |
| متوسط                   | ۲۶      | ۴۳,۳ | ۴۳,۳       | ۴۵         |
| زیاد                    | ۲۳      | ۳۸,۳ | ۳۸,۳       | ۸۳,۳       |
| خیلی زیاد               | ۱۰      | ۱۶,۷ | ۱۶,۷       | ۱۰۰        |
| کل                      | ۶۰      | ۱۰۰  | ۱۰۰        |            |

جدول ۳. توزیع فراوانی میزان شناخت پاسخگویان

بر اساس نتایج جدول فوق بیشترین تعداد اعضای نمونه از نظر میزان شناخت نسبت به مراکز آموزشی و عملیاتی، ۲۶ نفر (۴۳,۳ درصد) دارای میزان آشنایی «متوسط» می‌باشند.

### وضعیت درجه

یکی از ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه مورد بررسی، وضعیت درجه بود که جدول زیر توزیع فراوانی وضعیت درجه را نشان می‌دهد:

| آماره‌ها /<br>درجه | فراوانی | درصد | درصد واقعی | درصد تجمعی |
|--------------------|---------|------|------------|------------|
| سروانی و پایین‌تر  | ۱۷      | ۲۸,۳ | ۲۸,۳       | ۲۸,۳       |
| سرگردی             | ۳۰      | ۵۰   | ۵۰         | ۷۸,۳       |
| سرهنگی             | ۱۳      | ۲۱,۷ | ۲۱,۷       | ۱۰۰        |
| کل                 | ۶۰      | ۱۰۰  | ۱۰۰        |            |

جدول ۴. توزیع فراوانی وضعیت درجه پاسخگویان

بر اساس نتایج جدول قبلی، بیشترین تعداد افراد نمونه از نظر درجه، «**سرگردی**» با تعداد ۳۰ نفر (۵۰ درصد) می‌باشند.

### عنوان مسئولیت

یکی از ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه مورد بررسی، عنوان مسئولیت بود که جدول زیر توزیع فراوانی را نشان می‌دهد:

| آماره‌ها /<br>جایگاه | فراوانی | درصد | درصد واقعی | درصد تجمعی |
|----------------------|---------|------|------------|------------|
| مربی                 | ۲۴      | ۴۰   | ۴۰         | ۴۰         |
| فرمانده              | ۳۰      | ۵۰   | ۵۰         | ۹۰         |
| کارشناس              | ۶       | ۱۰   | ۱۰         | ۱۰۰        |
| کل                   | ۶۰      | ۱۰۰  | ۱۰۰        |            |

جدول ۵. توزیع فراوانی عنوان مسئولیت پاسخگویان

بر اساس نتایج جدول، بیشترین تعداد افراد نمونه از نظر عنوان مسئولیت، «فرمانده» تعداد ۳۰ نفر (۵۰ درصد) می‌باشند.

## روایی و پایایی پژوهش

### روایی

برای اینکه پرسشنامه، به عنوان یک ابزار گردآوری اطلاعات، بتواند به خوبی نظرات جامعه آماری مورد مطالعه را منعکس کند باید از روایی و پایایی مناسبی برخوردار باشد. به گفته حافظ نیا (۱۳۸۱) منظور از روایی این است که مقیاس و محتوای ابزار یا سؤالات مندرج در ابزار دقیقاً متغیرها و موضوع مورد مطالعه را بسنجد. برای نیل به این اهداف (روایی ابزار) به ترتیب مراحل زیر اقدام شد.

الف) با انجام مطالعه گسترده در رابطه با نظام آموزشی و پژوهش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ابعاد گوناگون موضوع تحقیق شناسایی و سؤالات تعیین شد.

ب) با نظر اساتید محترم راهنما و مشاور سؤالات طرح شده مورد بررسی و اصلاح قرار گرفته و پرسشنامه تنظیم شد؛ و روایی ابزار با بهره گیری از روش اعتبار صوری به لحاظ اینکه پرسشنامه به تأیید اساتید راهنما و مشاور رسیده است تا حدودی تأمین شد (استفاده از ۱۰ نفر).

ج) با توزیع پرسشنامه در بین خبرگان موضوع و قرار دادن نظرات آن‌ها در فرمول لاوشه روایی نهایی پرسشنامه به دست آمد و اصلاحات لازم صورت گرفت. طبق این فرمول اگر نتیجه میانگین سؤالات بالاتر از شش دهم باشد، روایی پرسشنامه مورد قبول هست. میانگین لاوشه پرسشنامه تحقیق از ۰/۷ بیشتر شد که مناسب برای سنجش روایی است.

### پایایی

ضریب آلفای کرونباخ توسط کرونباخ ابداع شده و یکی از متداول‌ترین روش‌های اندازه گیری اعتمادپذیری و یا پائایی پرسش‌نامه‌هاست. منظور از اعتبار یا پایایی پرسش‌نامه این است که اگر صفت‌های مورد سنجش با همان وسیله و تحت شرایط مشابه و در زمان‌های مختلف مجدداً اندازه گیری شوند، نتایج تقریباً یکسان حاصله شود.

ضریب آلفای کرونباخ، برای سنجش میزان تک بعدی بودن نگرش‌ها، عقاید و ... به کار می رود. درواقع می‌خواهیم ببینیم تا چه حد برداشت پاسخگویان از سؤالات یکسان بوده است. اساس این ضریب بر پایه مقیاس‌هاست. مقیاس عبارت‌اند از دسته‌ای از اعداد که بر روی یک پيو ستار به افراد، اشیا یا رفتارها در جهت به کمیت کشاندن کیفیت‌ها اختصاص داده می‌شود. رایج‌ترین

مقیاس که در تحقیقات اجتماعی بکار می‌رود مقیاس لیکرت است. در مقیاس لیکرت اساس کار، بر فرض هم وزن بودن گویه‌ها استوار است. بدین ترتیب به هر گویه نمراتی (مثلاً از ۱ تا ۵ برای مقیاس لیکرت ۵ گویه‌ای) داده می‌شود که مجموع نمراتی که هر فرد از گویه‌ها می‌گیرد نمایانگر گرایش او خواهد بود که در این تحقیق نیز از همین مقیاس استفاده گردیده است.

آلفای کرونباخ به‌طور کلی با استفاده از یکی روابط زیر محاسبه می‌شود. که در این روابط  $k$  تعداد سؤالات، واریانس سؤال  $i$  ام، واریانس مجموع کلی سؤالات،

$$\alpha = \frac{k\bar{C}}{\bar{V} + (k-1)\bar{C}} \quad \text{یا} \quad \alpha = \frac{k}{k-1} \left( 1 - \frac{\sum_{i=1}^k S_i^2}{\sigma^2} \right)$$

میانگین واریانس بین سؤالات و واریانس میانگین سؤالات می‌باشند (برگرفته شده از آلن و ین، ۲۰۰۲).

با استفاده از تعریف آلفای کرونباخ می‌توان نتیجه گرفت: (۱) هر قدر همبستگی مثبت بین سؤالات بیشتر شود، میزان آلفای کرونباخ بیشتر خواهد شد و بالعکس، (۲) هر قدر واریانس میانگین سؤالات بیشتر شود آلفای کرونباخ کاهش پیدا خواهد کرد، (۳) افزایش تعداد سؤالات تأثیر مثبت و یا منفی (بسته به نوع همبستگی بین سؤالات) بر میزان آلفای کرونباخ خواهد گذاشت، (۴) افزایش حجم نمونه باعث کاهش واریانس میانگین سؤالات در نتیجه باعث افزایش آلفای کرونباخ خواهد شد. بدیهی است هر قدر شاخص آلفای کرونباخ به ۱ نزدیک‌تر باشد، همبستگی درونی بین سؤالات بیشتر و در نتیجه پرسش‌ها همگن‌تر می‌شود.

کرونباخ ضریب پایایی ۴۵٪ را کم، ۷۵٪ را متوسط و قابل قبول و ضریب ۹۵٪ را زیاد پیشنهاد کرده است (کرونباخ، ۱۹۵۱). بدیهی است در صورت پایین بودن مقدار آلفا، بایستی بررسی شود که با حذف کدام پرسش‌ها مقدار آن را می‌توان افزایش داد. در این تحقیق چون مقدار آلفا به دست آمده از طریق نرم افزار SPSS از ۰٫۷ بیشتر است پس پرسشنامه حاضر یک پرسشنامه معتبر و استاندارد است. برای سنجش میزان پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ نتایج زیر حاصل شده است.

ضرایب آلفای کرونباخ مؤلفه‌های پژوهش/ضرایب بالای ۰,۷ مورد تأیید هستند.

جدول پایایی پرسشنامه

| ردیف | مؤلفه‌ها          | تعداد نمونه | تعداد گویه | ضریب آلفای کرونباخ |
|------|-------------------|-------------|------------|--------------------|
| ۱    | بعد عملیاتی       | ۳۰          | ۱۳         | ۰,۷۸۹              |
| ۲    | بعد آموزشی        | ۳۰          | ۶          | ۰,۷۷۹              |
| ۳    | بعد ساختار سازمان | ۳۰          | ۶          | ۰,۷۱۲              |
|      | بررسی عملکرد      | ۳۰          | ۲۵         | ۰,۸۸۲              |

### متغیرهای پژوهش

متغیرهای مورد بررسی در این پژوهش، سه حوزه شامل بعد عملیاتی، بعد آموزشی و بعد ساختار سازمان برای بررسی ابعاد نقش آفرینی مستشاری یک دانشگاه نظامی برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه بودند که آماره‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش در ادامه بیان شده‌اند:

### آماره‌های مربوط به بعد عملیاتی:

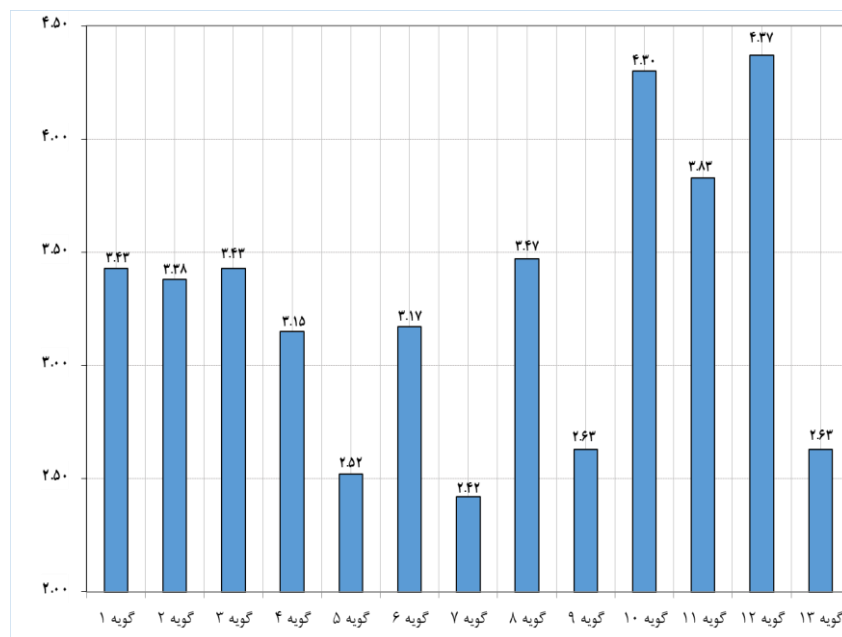
| ردیف | گویه‌ها                                                 | گزینه‌ها (درصد) |      |       |      |           | میانگین | انحراف معیار |
|------|---------------------------------------------------------|-----------------|------|-------|------|-----------|---------|--------------|
|      |                                                         | خیلی کم         | کم   | متوسط | زیاد | خیلی زیاد |         |              |
| ۱    | میزان مهارت تیراندازی                                   | ۰               | ۱.۷  | ۵۸.۳  | ۳۵   | ۵         | ۳.۴۳    | .۶۲۱         |
| ۲    | خود امدادی و دگر امدادی                                 | ۰               | ۱۶.۷ | ۴۱.۷  | ۲۸.۳ | ۱۳.۳      | ۳.۳۸    | .۹۲۲         |
| ۳    | میزان مهارت در به‌کارگیری و تیراندازی با سلاح‌های تخصصی | ۱.۷             | ۶.۷  | ۴۳.۳  | ۴۳.۳ | ۵         | ۳.۴۳    | .۷۶۷         |

|    |                                                                        |      |      |      |      |      |      |       |
|----|------------------------------------------------------------------------|------|------|------|------|------|------|-------|
| ۴  | میزان مهارت در<br>به کارگیری سامانه های<br>ارتباطی و فناوری<br>اطلاعات | ۰    | 20   | 50   | 25   | 5    | 3.15 | .799  |
| ۵  | میزان مهارت در اجرای<br>انواع عملیات رزم زمینی                         | 8.3  | 45   | 35   | 10   | 1.7  | 2.52 | .854  |
| ۶  | میزان مهارت در<br>به کارگیری تجهیزات<br>تخصصی و اپتیکی                 | ۰    | 10   | 66.7 | 20   | 3.3  | 3.17 | .642  |
| ۷  | شناخت تاکتیک های<br>رزمی دشمن                                          | 16.7 | 35.0 | 38.3 | 10   | ۰    | 2.42 | .889  |
| ۸  | آمادگی جسمانی عمومی                                                    | ۰    | 1.7  | 53.3 | 41.7 | 3.3  | 3.47 | .596  |
| ۹  | قدرت طرح ریزی، کنترل<br>و فرماندهی                                     | 3.3  | 43.3 | 40   | 13.3 | ۰    | 2.63 | .758  |
| ۱۰ | شجاعت، شهامت و<br>ریسک پذیری فرماندهان<br>و مدیران                     | ۰    | ۰    | 16.7 | 36.7 | 46.7 | 4.30 | .743  |
| ۱۱ | مسئولیت پذیری                                                          | ۰    | ۰    | 33.3 | 50   | 16.7 | 3.83 | .693  |
| ۱۲ | خلافت فرماندهان و<br>مدیران                                            | ۰    | ۰    | 11.7 | 40   | 48.3 | 4.37 | .688  |
| ۱۳ | توان هدایت تاکتیکی                                                     | ۰    | 1.7  | 58.3 | 35   | 5    | 2.63 | .863  |
|    | بعد عملیاتی                                                            | 2.9  | 16.7 | 40.5 | 28.5 | 11.4 | ۳,۲۹ | ۰,۳۸۲ |

جدول ۶. آماره های توصیفی مربوط به بعد عملیاتی

در جدول ۶ فراوانی هر یک از گویه ها به تفکیک و بر مبنای در صد بیان شده است؛ همچنین در خصوص گویه های بعد عملیاتی با توجه به میانگین های به دست آمده، بیشترین میانگین مربوط به

گویه شماره ۱۲ «خلاقیت فرماندهان و مدیران» با میانگین ۴,۳۷ (از ۵) و کمترین میانگین مربوط به گویه شماره ۷ «شناخت تاکتیک‌های رزمی دشمن» با میانگین ۲,۴۲ (از ۵) بود که نتایج در نمودار بعدی نشان داده شده است.



نمودار ۱. نمودار مربوط به میانگین گویه‌های بعد عملیاتی

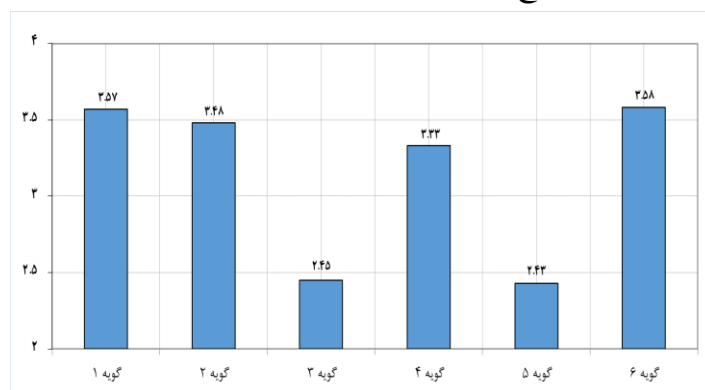
### آماره‌های مربوط به بعد آموزشی

| انحراف معیار | میانگین | گزینه‌ها (درصد) |      |       |     |         | گویه‌ها                      | ردیف |
|--------------|---------|-----------------|------|-------|-----|---------|------------------------------|------|
|              |         | خیلی زیاد       | زیاد | متوسط | کم  | خیلی کم |                              |      |
| .647         | 3.57    | 8.3             | 40   | 51.7  | ۰   | ۰       | دانش و سطح آموزش رزم انفرادی | ۱    |
| .701         | 3.48    | 5               | 45   | 43.3  | 6.7 | ۰       | دانش و سطح آموزش جنگ افزار   | ۲    |

|            |                                            |      |      |      |      |      |      |       |
|------------|--------------------------------------------|------|------|------|------|------|------|-------|
| ۳          | دانش و سطح آموزش تخریب                     | 21.7 | 30   | 33.3 | 11.7 | 3.3  | 2.45 | 1.064 |
| ۴          | دانش و سطح آموزش نقشه خوانی                | 1.7  | 10   | 53.3 | 23.3 | 11.7 | 3.33 | .877  |
| ۵          | دانش و سطح آموزش مهارت های عمومی (عربی و.) | 8.3  | 51.7 | 28.3 | 11.7 | ۰    | 2.43 | .810  |
| ۶          | دانش و سطح آموزش اردوهای رزمی و رزمایش ها  | 1.7  | 3.3  | 40   | 45   | 10   | 3.58 | .787  |
| بعد آموزشی |                                            | 5.6  | 16.9 | 41.7 | 29.4 | 6.4  | ۳,۱۴ | ۰,۴۸۸ |

جدول ۷. آماره های توصیفی مربوط به بعد آموزشی

در جدول ۷ فراوانی هر یک از گویه ها به تفکیک و بر مبنای درصد بیان شده است همچنین در خصوص گویه های بعد آموزشی با توجه به میانگین های به دست آمده، بیشترین میانگین مربوط به گویه شماره ۱۲ «دانش و سطح آموزش اردوهای رزمی و رزمایش ها» با میانگین ۳,۵۸ (از ۵) و کمترین میانگین مربوط به گویه شماره ۳ «دانش و سطح آموزش مهارت های عمومی (عربی و.)» با میانگین ۲,۴۳ (از ۵) بود که نتایج در نمودار بعدی نشان داده شده است.



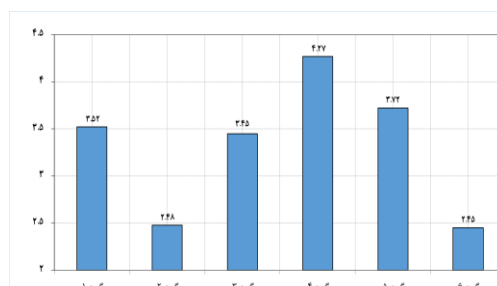
نمودار ۲. نمودار مربوط به میانگین گویه های بعد آموزشی

## آماره‌های مربوط به بعد ساختار سازمان

جدول ۸. آماره‌های توصیفی مربوط به بعد ساختار سازمان

| ردیف | گویه‌ها                   | گزینه‌ها (درصد) |      |       |      |           | میانگین | انحراف معیار |
|------|---------------------------|-----------------|------|-------|------|-----------|---------|--------------|
|      |                           | خیلی کم         | کم   | متوسط | زیاد | خیلی زیاد |         |              |
| ۱    | اهداف سازمان              | ۰               | ۵    | ۵۰    | ۳۳.۳ | ۱۱.۷      | ۳.۵۲    | .۷۷۰         |
| ۲    | رضایت شغلی                | ۱۸.۳            | ۲۸.۳ | ۴۱.۷  | ۱۰   | ۱.۷       | ۲.۴۸    | .۹۶۵         |
| ۳    | امنیت شغلی                | ۰               | ۵    | ۵۶.۷  | ۲۶.۷ | ۱۱.۷      | ۳.۴۵    | .۷۶۹         |
| ۴    | انگیزش                    | ۰               | ۸.۳  | ۱۵    | ۱۸.۳ | ۵۸.۳      | ۴.۲۷    | ۱.۰۰۶        |
| ۵    | تعهد سازمانی              | ۰               | ۶.۷  | ۳۶.۷  | ۳۵   | ۲۱.۷      | ۳.۷۲    | .۸۸۵         |
| ۶    | روحیه خانواده‌های کارکنان | ۱۳.۳            | ۴۳.۳ | ۳۰    | ۱۱.۷ | ۱.۷       | ۲.۴۵    | .۹۲۸         |
|      | بعد ساختار سازمان         | ۵.۳             | ۱۶.۱ | ۳۸.۳  | ۲۲.۵ | ۱۷.۸      | ۳.۳۱    | ۰.۴۶۱        |

در جدول ۸ فراوانی هر یک از گویه‌ها به تفکیک و بر مبنای درصد بیان شده است؛ همچنین در خصوص گویه‌های بعد ساختار سازمان با توجه به میانگین‌های به دست آمده، بیشترین میانگین مربوط به گویه‌های شماره ۴ «انگیزش» با میانگین ۴٫۲۷ (از ۵) و کمترین میانگین مربوط به گویه‌های شماره ۶ «روحیه خانواده‌های کارکنان» با میانگین ۲٫۴۵ (از ۵) بود که نتایج در نمودار بعدی نشان داده شده است.



نمودار ۳. نمودار مربوط به میانگین گویه‌های بعد ساختار سازمان

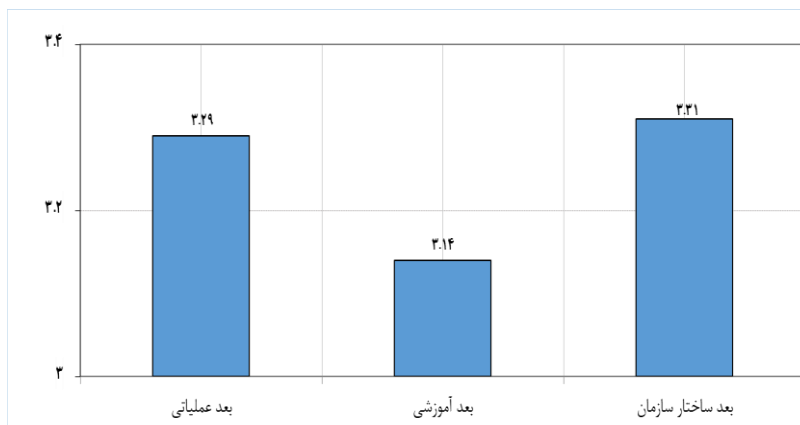
## بحث و نتیجه گیری

## ابعاد نقش آفرینی مستشاری یک دانشگاه نظامی برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه

جدول ۹ آماره‌های توصیفی مربوط به بررسی ابعاد نقش آفرینی

| ردیف | بعد / مؤلفه‌ها    | میانگین | انحراف معیار |
|------|-------------------|---------|--------------|
| ۱    | بعد عملیاتی       | ۳,۲۹    | ۰,۳۸۲        |
| ۲    | بعد آموزشی        | ۳,۱۴    | ۰,۴۸۸        |
| ۳    | بعد ساختار سازمان | ۳,۳۱    | ۰,۴۶۱        |
|      | بررسی عملکرد      | ۳,۲۶    | ۰,۳۴۳        |

با توجه به جدول ۹ در خصوص بررسی ابعاد نقش آفرینی، بعد ساختار سازمان با میانگین ۳,۳۱ (از ۵) دارای بیشترین میانگین بود. نتایج در نمودار بعدی نشان داده شده است همچنین میانگین ابعاد نقش آفرینی مستشاری دانشگاه از نظر اعضای نمونه ۳,۲۶ (از ۵) بود.



نمودار ۴. نمودار مربوط به بررسی راهکارهای ارتقاء عملکرد

## آمار استنباطی

برای بررسی فرضیه‌های پژوهش با توجه به اهداف پژوهش و روش شناسی باید از آزمون‌های خاص خود استفاده کرد که برای استفاده از این آزمون‌ها ابتدا باید نرمال بودن داده‌ها مورد بررسی قرار گیرد.

## نرمال بودن داده‌ها

یکی از شروط و پیش‌نیازهای مهم جهت استفاده از آماره‌های پارامتریک، تبعیت توزیع نمونه مورد بررسی از توزیع نرمال است. در تحلیل‌های آماری، آزمونی که جهت بررسی تطابق توزیع نمونه تحقیق با توزیع نرمال به کار می‌رود، آزمون کولموگروف اسمیرونف نام دارد. با توجه به اینکه در ادامه تحلیل‌ها لازم است تا مشخص شود که از کدام آماره‌ها<sup>۱</sup> بایست استفاده کرد، در اینجا لازم است ابتدا تطابق توزیع داده‌های نمونه مورد بررسی سنجیده شود.

| بُعد/مؤلفه        | میانگین | انحراف معیار | مقدار Z | سطح معناداری |
|-------------------|---------|--------------|---------|--------------|
| بعد عملیاتی       | ۳,۲۹    | ۰,۳۸۲        | ۱,۲۵۴   | ۰,۰۸۶        |
| بعد آموزشی        | ۳,۱۴    | ۰,۴۸۸        | ۱,۱۴۱   | ۰,۱۴۸        |
| بعد ساختار سازمان | ۳,۳۱    | ۰,۴۶۱        | ۱,۲۹۰   | ۰,۰۷۲        |
| بررسی عملکرد      | ۳,۲۶    | ۰,۳۴۳        | ۱,۴۸۶   | ۰,۰۲۴        |

جدول ۱۰. نتایج حاصل از آزمون کولموگروف اسمیرونف جهت بررسی تطابق توزیع

نتایج جدول ۱۰ نشان می‌دهد؛ با توجه به مقدار Z و سطوح معناداری به دست آمده که اغلب بیشتر از ۰/۰۵ هستند لذا توزیع نمونه مورد بررسی نرمال بوده و در موارد مقتضی بایستی از آزمون‌های پارامتریک استفاده نمود.

۱. پارامتریک یا ناپارامتریک

## پاسخ به سؤال اصلی تحقیق

ابعاد نقش آفرینی مستشاری یک دانشگاه نظامی برای مقابله با گروهک‌های تکفیری در سوریه کدام‌اند؟

برای پاسخ به این سؤال با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون پارامتریک تی تک نمونه‌ای استفاده گردید که نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای جهت بررسی سؤال اصلی تحقیق در جدول ۱۱ ارائه شده است.

جدول ۱۱. نتایج آزمون تی تک‌نقاله‌ای جهت بررسی سؤال اصلی تحقیق

| عامل                                               | مؤلفه             | تعداد | میانگین | انحراف استاندارد | آماره t | درجه آزادی | سطح معناداری |
|----------------------------------------------------|-------------------|-------|---------|------------------|---------|------------|--------------|
| ابعاد نقش آفرینی مستشاری یک دانشگاه نظامی در سوریه | بعد عملیاتی       | ۶۰    | ۳,۲۹    | ۰,۳۸۲            | ۵,۸۲۶   | ۵۹         | 0.000        |
|                                                    | بعد آموزشی        | ۶۰    | ۳,۱۴    | ۰,۴۸۸            | ۲,۲۴۵   | ۵۹         | ۰,۰۲۹        |
|                                                    | بعد ساختار سازمان | ۶۰    | ۳,۳۱    | ۰,۴۶۱            | ۵,۲۷۰   | ۵۹         | 0.000        |
| کل                                                 | 60                | 3.259 | 0.343   | 5.837            | 59      |            | 0.000        |

نتایج جدول ۱۱ نشان می‌دهد که با توجه به مقادیر آماره‌های t و سطوح معناداری به‌دست آمده همچنین بر اساس میانگین‌های به‌دست آمده، همه مؤلفه‌های مربوط به ابعاد نقش آفرینی مستشاری دانشگاه نظامی با اختلاف معناداری بیشتر از میانگین فرضی جامعه (۳) بودند، لذا با اطمینان ۹۵ درصد هر سه بعد به‌عنوان ابعاد قابل قبول مورد تأیید قرار گرفتند.

## محدودیت‌های پژوهش

پژوهش کنونی، گذشته از نتایج قابل توجه اش با محدودیت‌های زیر روبرو بوده است: باوجود اطمینان به کارکنان از محرمانه بودن اطلاعات فردی، بعضی از کارکنان از جواب دادن به بعضی از اطلاعات خودداری کرده بودند که با توجه دوباره آن‌ها این مورد حل و فصل شد.

با توجه به ماهیت روش‌شناسی این پژوهش، نیازمند همکاری پاسخگویان جهت تکمیل پرسشنامه بود که برخی از پاسخگویان امتناع می‌ورزیدند و با توجه به اهمیت موضوع از طرف پژوهشگر سعی گردید امتناع از پاسخگویی رفع گردد.

به خاطر مشغله زیاد پاسخ‌دهندگان در محیط کار خود، جواب‌دهی به سؤالات زمان زیادی را به خود اختصاص داد.

### پیشنهادهات

گذشته از محدودیت‌های مطرح‌شده برای پژوهش، پیشنهادهای زیر را می‌توان جهت ارتقا و از بین بردن آسیب‌های حوزه عملیاتی، آموزشی و ساختار سازمان مطرح نمود:

#### پیشنهاد برای حوزه عملیاتی

۱. برگزاری کارگاه‌های تخصصی و موضوعی برای نیروهای اعزامی؛
۲. نشست‌هایی با موضوع آیین رزم متجاوز (گروهک تکفیری) در داخل و سایر مراکز علمی و آموزشی سپاه و نیروهای مسلح؛
۳. برگزاری نشست‌های علمی و بازدیدهای علمی از مراکزی که در حوزه تکفیر کار کرده‌اند؛
۴. کتابخانه تخصصی و بانک اطلاعاتی در دانشگاه؛
۵. جلسات انتقال تجارب به‌صورت مداوم با خبرگان این حوزه؛
۶. دعوت از نیروهای عملیاتی که درگیری مستقیم با گروهک تکفیری داشته‌اند؛
۷. برگزاری کلاس‌های آیین رزم متجاوز؛
۸. تشکیل گروه‌های شناخت تاکتیک و تکنیک‌های دشمن.

#### پیشنهاد برای حوزه آموزشی

۱. ایجاد کارگروه تدوین محتوا و جمع‌بندی مباحث مهارت عمومی زبان عربی؛
۲. ایجاد گروه‌های پژوهشی جهت کشف نیازهای بومی و تدوین محتوای آموزشی؛
۳. تألیف محتوا مهارت‌های عمومی با توجه با نیازهای آینده سپاه و هم‌جواری کشور ایران با کشورهای مختلف؛

۴. ایجاد کارگروه‌های تخصصی در گروه علمی جهت تدوین کتب جیبی و کوچک زبان عربی؛

۵. بازنگری طرح‌های تفصیلی و طرح درس‌ها.

### پیشنهاد برای حوزه ساختار سازمان

۱. تخصیص بودجه جهت رفع مشکلات خانواده‌ها؛
۲. تأمین مطالبات نیروهای اعزامی جهت افزایش انگیزه و رضایت شغلی در آن‌ها؛
۳. برقراری نظام پاداش مناسب در برابر عملکرد؛
۴. توجه به جنبه‌های روانی کار و کارکنان و برداشتن زمینه‌های ایجاد استرس و اضطراب در محیط کار و خانواده آن‌ها؛
۵. توجه به خانواده نیروهای اعزامی و رسیدگی به وضع آنان؛
۶. رسیدگی به نیازها تأمین کمبودهای زندگی مادی نیروها؛
۷. توجه به تفاوت‌های فردی همسران هر یک از نیروهای اعزامی؛
۸. تهیه زندگی‌نامه شهدا و ترویج راه، روش و منش شهدا و قرینه‌سازی با شهدا در بین نیروهای اعزامی و خانواده‌ها؛
۹. برنامه‌ریزی نیروی انسانی و کارگزینی دانشگاه نظامی جهت ارتقاء شغلی نیروهای اعزامی؛
۱۰. برنامه‌ریزی طرح و برنامه دانشگاه نظامی جهت افزایش جایگاه نیروهای اعزامی؛
۱۱. برنامه‌ریزی فرهنگی خانواده جهت افزایش روحیه خانواده‌های نیروهای اعزامی.

## فهرست منابع

- آجلو، حسین. (۱۳۹۰). تحولات سوریه؛ ریشه‌ها و چشم‌اندازها، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، سال هجدهم، شماره ۳.
- رستمی، محمود. (۱۳۸۶). «فرهنگ واژه‌های نظامی»، انتشارات ایران سبز
- سهیلی نجف آبادی، سهیل و گارینه کشیشیان سیرکی. (۱۳۹۷). «سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال تحولات خاورمیانه (بیداری اسلامی) با تأکید بر بحران سوریه»، فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین‌المللی، دوره ۱۰، شماره ۳۷، زمستان، صص ۲۶-۵۰
- عابدی، اکبر و همکاران. (۱۳۹۵). آشنایی با جریان‌های سلفی تکفیری غرب آسیا، تهران: مرکز باقرالعلوم (ع)
- علیزاده موسوی، سید مهدی. (۱۳۹۱). سلفی‌گری و وهابیت، جلد دوم: مبانی اعتقادی، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت فرهنگی و تبلیغی، قم، آوای منجی
- علیزاده موسوی، سید مهدی. (۱۳۹۱). سلفی‌گری و وهابیت، جلد یکم: مبانی اعتقادی، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت فرهنگی و تبلیغی، قم، آوای منجی
- مرادی، جهانبخش. (۱۳۹۸). بررسی علل حضور مستشاری جمهوری اسلامی ایران در سوریه، فصلنامه مطالعات بین‌المللی، سال ۱۶، شماره ۳ (۶۳) صص ۱-۲۱
- نظامی پور، قدیر، شادمانی، مهدیه و اخوان، منیژه. (۱۳۹۵). «ارزیابی چگونگی راهبرد نوین مستشاری ایران در مقابله با گروه‌های تکفیری در سوریه»، فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی - امنیتی، سال ۵، شماره ۱۸، تابستان، صص ۱-۲۲
- نیلفروشان، عباس. (۱۳۹۷). جنگ‌های نوظهور، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران.

